

Nr 45.

Av herr **Ljungberg, m. fl.**, *angående statsbidraget till undervisning i slöjd i folkskola, mindre folkskola och särskild slöjdskola.*

I årets statsverksproposition upptager Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln förslag om höjning av anslaget för undervisning i slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola. I sin framställning i ämnet till Kungl. Maj:t behandlar folkskoleöverstyrelsen även facklärares i slöjd framställning om löne- och pensionsreglering och framlägger styrelsen förslag i enlighet med facklärares anhållan. Statsrådet och departementschefen avböjer emellertid att upptaga frågan om facklärares ställning i samband med den av Kungl. Maj:t nu begärda löneregleringen. På de grunder överstyrelsen anfört, skulle vi ha varit intresserade för att nu söka få facklärares ställning ordnad enligt styrelsens förslag. Men med hänsyn till departementschefens önskan, att f. n. icke ingå på frågan, finna vi oss böra denna gång lämna sagda angelägenhet utanför.

Beträffande storleken av höjningen i timlönersättningen för den allmänna slöjdundervisningen anse vi oss däremot, i anslutning till statsrådets motivering, böra göra ett yrkande. Statsrådet uttalar sitt oförbehållsamma erkännande av det fullt berättigade uti folkskoleöverstyrelsens förslag om att höja arvudet för undervisningstimme i slöjd till 1 kr. och 50 öre. Endast av statsfinansiella skäl och med hänsyn till förslagets betydande ekonomiska räckvidd, säger sig statsrådet tvingad att stanna vid ett minimiarvode av 1 kr. för undervisningstimme, varutav statsbidraget skulle utgöra 90 öre. Även om vi kunna förstå de skäl, som för statsrådet här varit avgörande, nödgas vi, med tanke på det ändamål frågan här gäller, frambära yrkande på bifall till folkskoleöverstyrelsens förslag på denna punkt.

Såsom särskilda omständigheter för denna vår framställning, be vi att i korthet få anföra följande:

Under tiden 1877—1900 utgick statsbidraget till manlig slöjd med 75 kronor för år och slöjddavdelning. Ännu och beroende på beslut av riksdagen år 1906 utgår statsbidraget med 60 öre för slöjdtimme och högst 81 kronor per år och avdelning, när fråga är om slöjd för gossar, samt med 30 öre, respektive högst 40 kronor och 50 öre till slöjdundervisningen för flickor. Med hänsyn till utvecklingen av lönernas nivå i allmänhet under denna tid, måste stillaståendet i arvodet för slöjdundervisningen framstå såsom i högsta grad anmärkningsvärd.

Nyssnämnda förhållande synes oss vara av betydelse, då det *nu* gäller att bestämma en höjning av arvodet i fråga. Det bör då framhållas, att lärarelönenämnden i sitt yttrande av den 8 november 1915, samtidigt med sitt förord för lika lön för manlig och kvinnlig slöjd, hemställde, att statsbidraget måtte sättas till 1 krona för slöjdtimme, således redan för över tre år sedan mera än vad nu med bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle bliva fallet. Den allmänna lönenivåns höjning sedan 1915 och den efterhand, vari slöjdarvudet befunnit sig, motiverar nu mer än väl yrkande på att de statsfinansiella svårigheterna icke få hindra arvodets höjande till 1 krona och 50 öre för slöjdtimme, med ett statsbidrag av 1 krona och 35 öre.

Vidare bör framhållas det förhållandet, att den väsentligt större höjningen för undervisning i kvinnlig slöjd — enligt folkskoleöverstyrelsens kostnadsberäkning slutande på en höjning i anslagssumman med 1,295,000 mot en höjning i anslaget för manlig slöjd med 625,000 kronor — i särskild grad stegrar anslagssumman och därmed motverkar höjningen för undervisning i manlig slöjd. Då undervisningen i manlig slöjd till den ojämförligaste större delen meddelas av manliga lärare, komma dessa genom den generalisering av arvodet för slöjd, vartill statsrådet giver sin anslutning, i en mindre förmånlig ställning. De skäl, som folkskoleöverstyrelsen i annat sammanhang åberopar för något högre arvode för manlig slöjdlärare, har givetvis sin tillämpning även beträffande timlärarne, och vidare tillkommer, att de manliga lärarne i allmänhet ha försörjningsplikt.

Det skulle ha legat nära till hands, att i detta sammanhang sätta i fråga eventuellt bibehållande av den lönenivå, ecklesiastikministern förordar beträffande kvinnliga slöjdlärare och yrkande på höjning i enlighet med folkskoleöverstyrelsens förslag av timarvudet för manlig slöjdlärare. Man skulle därmed möjligen kunnat finna en medelväg beträffande kostnads-

stegringen, som med en sådan lösning inte pressats så mycket. Emellertid äro ju alla instanser nu ense om, att den hittillsvarande skillnaden i statsbidraget för timarvodet till slöjdundervisningen för gossar och flickor inte längre bör uppehållas. Erkännes en enhetlig arvodesersättning i berörda avseende, kan rimligen en tidigare differens, som nu gör ökningen för kvinnlig slöjd väsentligt större än ökningen för manlig, inte sakligt läggas till grund för en fortsatt åtskillnad eller på grund av sina verkningar få utgöra något hinder för en rättvis och nödvändig större höjning av hela anslaget och timarvodet för slöjd än vad departementschefen ansett sig kunna förorda. Den större förståelse för slöjdens betydelse såsom del av undervisningen och de ungas utbildning, liksom de ökade krav på slöjdundervisningen, som av denna förståelse följer, måste medgiva och förutsätta ett arvode åt slöjdläroarna, som står i rimligt förhållande till värdet av deras arbete. Vi våga således förutsätta, att betänkligheterna mot den större höjningen i anslaget skola övervinnas och riksdagen ansluta sig till det yrkande, vi här nedan drista oss att väcka.

Beträffande villkoren för erhållande av anslag för slöjdundervisning, skulle vi, med hänsyn till de i statsverkspropositionen i dess här berörda stycke även omnämnda fackläroarna, vilja till riksdagens prövning framhålla följande beträffande inordnandet av slöjdundervisningen vid sidan av folkskolans obligatoriska ämnen. Den gamla bestämmelsen, »att slöjdundervisningen skall hava varit på ändamålsenligt sätt anordnad, utan att undervisningen i folkskolans övriga ämnen därigenom eftersatts», synes ha medgivit en viss frihet beträffande slöjdundervisningens inpassande i schemat, speciellt där man infört fackläroare. Då folkskoleöverstyrelsen velat skydda för intrång på folkskolans normalplan genom sitt yrkande på klarare bestämmelse i angivna punkt, har styrelsen emellertid samtidigt förordat ett närmare bestämmande även för de fall, att undervisningen i slöjd genom fackläroare kan behöva göra något intrång på den normala timplanen. När nu statsrådet anför frågan om fackläroarnas ställning, genom att f. n. avböja att fatta position i densamma, upptager han för tillämpning vid anslags beviljande för timläroare i slöjd den formulering av villkoret 1 under punkt A, som framgått ur styrelsens förslag. Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet avser givetvis inte att genom denna formulering på något sätt lägga något hinder för anställandet av fackläroare i slöjd, genom att söka förskjuta slöjdundervisningens förläggning. Statsrådet vill uppenbarligen endast ha utsagt, att slöjdundervisningen inte får göra intrång på omfattningen av normalplanen och han hänvisar ordnandet av

frågan om slöjdundervisningens inordnande i undervisningen i sin helhet till lösning vid upprättandet av skolans reglemente. Det synes oss, som skulle fackslöjdens ställning vara tryggad på denna punkt, om i anslutning till vad vi här anfört, utskottet ville förordna en viss frihet för de lokala myndigheterna vidkommande berörda villkor. Såsom ett försök att finna en formulering på villkoret under punkt A 1. i Kungl. Maj:ts förslag, skulle vi dock i sakens intresse vilja framlägga följande uppslag till utskottets prövning: att undervisningen varit så anordnad, att den icke minskat på vederbörligt sätt fastställd undervisningstid för folkskolans obligatoriska ämnen.

På grund av vad vi ovan anfört, hemställa vi, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag,

att under punkt A. statsbidraget bestämmes till 1 krona och 35 öre för slöjdtimme, med högst 183 kronor och 60 öre för år och avdelning;

att under punkt A. stycket 4 arvodet åt läraren sättes till minst 1 krona och 50 öre för varje undervisningstimme; samt

att den av Kungl. Maj:t äskade anslagssumman måste höjas i anslutning till här gjorda yrkanden.

Stockholm den 17 jan. 1919.

Axel Ljungberg.

Harald Hallén.

Oscar Osberg.